

ӘЛЕУМЕТТАНУ НЕГІЗДЕРІ

Дін

Дәрістің мақсаты: діннің әлеуметтік тұрақтылық пен өзгерістерге ықпалын, шіркеулердің, секталардың және жаңа діни қозғалыстардың (ЖДҚ) үкімет пен дін арасындағы шиеленісті шешу тәсілін, адамдардың діндарлығы мен шіркеуге баруының салдарын қарастыру.

Негізгі терминдер: дін, харизма, протестанттық этика, шіркеу.

Дінге қатысты теориялық көзқарастар

Әлеуметтану жеке адамдардың діни сенімінің салдарын және басқа діндер мен әлеуметтік құрылымдардың байланысын зерттейді. Ол діни сенімнің дұрыс-бұрыстығын сараламайды. Дюркгеймнің тұжырымдауынша, дәстүрлі тәжірибені қолдаушы және үздіксіздік пен тұрақтылықты қамтамасыз етуші болғандықтан, дін функционалды болып табылады. Вебердің айтуынша, дін жаңа ойларды туындатады, сол арқылы әлеуметтік құрылымдарды өзгертуі мүмкін. Керісінше, Маркс «дін қалыптасқан жағдайды ұстап тұрушы консервативті күш қызметін атқарады» дейді. Кейінгі конфликт теориясын зерттеушілер діннің әлеуметтік шиеленістерді туындатуда немесе басуда атқаратын қызметін анықтады.

Дүниежүзіндегі діни тенденциялар

Діннің алдында әрдайым екі мәселе тұрады: зайырлы қоғамды қабылдау немесе одан бас тарту. Айналадағы қоғамға бейімделетін және басқа діни топтарға түсіністікпен қарайтын адамдар діни ғибадатханаларға мүше болады. Қазіргі өзгерістерге қарсы адамдар сектаға бірігеді. Жаңа діндер жаңа діни көзқарастарды ұсынады немесе қоғам мәдениетіне жат діндерді қолдана отырып, жаңа діни қозғалыстарды туындатады.

Жаңа діни құбылыс – фундаментализмнің өршуі, жаңа шіркеулердің және ешбір дінді ұстанбайтын адамдардың пайда болуы.

Азаматтық дін – елді біріктіретін маңызды құрал. Ол көптеген сенімдерден (Құдай мемлекетті басқарады), мемлекеттік нышандардан (ту) және барлық діни сенімдегі адамдар қасиетті деген рәсімдерден тұрады.

Дін – Құдайға сенетін адамдарды моральдық қауымдастыққа біріктіретін, тылсым да қасиетті дүниелермен байланысты нанымдар мен тәжірибе жүйесі.

Харизма – адамды өзгелерден даралайтын ерекше тұлғалық қасиет.

Протестанттық этика – еңбек ету, рационализм және қарапайым өмір сүруді дұрыс деп, ал жұмыссыздық пен сылбырлықты күнә деп санайтын тұжырым.

Шіркеу – арнайы құрылымға айналған діни ұйым. Олар ғасырлар бойы қолдау тауып, қоғам тәртібі мен құндылықтарын сақтап келді және қоғамның белсенді бөлігіне айналды.

Дербес жұмыстарға арналған тапсырмалар

1. Діннің әлеуметтік институт ретінде негізгі компоненттері мен қызметтерін сипаттаңыз.
2. Діни ұйымдардың негізгі түрлерін сипаттаңыз.

Бақылау және талқылау сұрақтары

1. Карл Маркс дінді не үшін «халыққа арналған опиин» деп атады?
2. Дінді зерттеуде әлеуметтанушылардың қолданатын ыңғайларының басқа ғалымдардан айырмашылығы неде?
3. Әртүрлі діндердегі рәсімдердің ұқсастықтары мен айырмашылықтары қандай?

Қосымша әдебиет және ақпарат көздері

1. Ритцер Дж., Степниcki Дж., Әлеуметтану теориясы. – Алматы: «Ұлттық аударма бюросы» қоғамдық қоры, 2018. – 856 бет.
2. Бринкерхоф Д., Уэйтс Р., Ортега С., Әлеуметтану негіздері. 9-басылым. – Алматы: Ұлттық аударма бюросы, 2018. – 464 б.
3. Мертон Р., Социальная теория и социальная структура. – М.: АСТ: АСТ МОСКВА: ХРАНИТЕЛЬ, 2006. – 873 с.
4. Смелзер Н., Социология. – М.: Феникс, 1994. – 688 с.
5. Дюркгейм Э., Элементарные формы религиозной жизни: тотемическая система в Австралии. – М.: Издательский дом «Дело» РАНХиГС, 2018. – 736 с.
6. Вебер М., Протестантская этика и дух капитализма. Ивано-Франковск: Издательство «Ист-Вью», 2002. – 352 с.